

NÅGRA SVENSKA LUT- OCH FIOLMAKARE UNDER 1700-TALET.

Av

HEDVIG BOIVIE.

Om man undantager orgelbyggarna, vet man föga eller intet om svenska musikinstrumentmakare före 1700-talet. I Stockholm fanns visserligen år 1676 en fiolmakare Johan Lett, som, enligt mantalsförteckningen, bodde med hustru och barn i kvarteret Putten å Norrmalm. Han avled 1687. Men om hans fioltillverkning känner man intet. Det är först med 1700-talets första decennium en svensk lut- och fiolmakare framträder och av vilken arbeten ännu finnas kvar. Det är Jonas Elg. Efter 1700-talets mitt, och särskilt mot århundradets slut, finnas flera duktiga mästare inom det »musicaliska» instrumentmakeriet — en Johan Öhberg, en Mathias Peter Kraft, Johan Jerner m. fl. — alla verksamma i Stockholm. Märkligt är att i den lilla staden Engelholm funnos vid 1700-talets mitt samtidigt trenne fiolmakare med var sin verkstad.

Musikinstrumentmakarna i Sverige voro icke sammanslutna i något skrå. De voro antingen s. k. frimästare eller hörde de under hallrätten. De, som voro mästare under hallrätten, skulle, som känt är, lämna uppgifter om sitt arbete och om sina medhjälpare samt låta hallstämpla sina tillverkningar.

Vid 1700-talets mitt sökte dock några klavérmakare — Jacob Philip Specken, Gottlieb Rosenau, orgelbyggaren Jonas Gren m. fl. — förening med snickarämbetet i Stockholm. Deras exempel följdes vid 1700-talets slut av lut- och fiolmakaren Kraft, vilken även förfärdigade klavér, och vid 1800-talets början av lutmakaren Göran

Garman och Lorentz Mollenberg samt Carl Eric Sundberg, vilken sistnämnde som mästestycke förfärdigade en pedalharpa.

Strängarna till instrumenten togos med all säkerhet till största delen från utlandet. 1758 fick likväl Joh. Ericksson Falk privilegium på att tillverka mässings- och stålsträngar, och Pett. Lammersten erhöll 1762 tillstånd att förfärdiga fiolsträngar. År 1773 har Eric Sahlman i Stockholm tillverkat strängar för 4,000 daler kopparmynt.

Till hallrätten i Stockholm hade år 1751 endast tre instrumentmakare uppgivit sina tillverkningar. Den sammanlagda tillverkningssumman var då 1,612 daler silvermynt. År 1771, då uppgift lämnats av 9 mästare med 9 verkstäder och 19 arbetare, var tillverkningssumman 4,652 daler silvermynt. Vid slutet av århundradet hade antalet mästare och arbetare samt tillverkningssumman gått ned, och år 1800 hade endast uppgifter till hallrätten lämnats av 3 mästare, och tillverkningsvärdet var då endast 385 Rd.

Då ju, som nämnts, musikinstrumentmakare i regel ej tillhörde något skräämbete, har det ofta varit svårt få veta något om deras läroår och att få tidpunkten bestämd, då de som mästare börjat arbeta för egen räkning. I flera fall är det endast på grund av de signerade och daterade arbeten de lämnat efter sig, man kunnat sluta sig till den tid de varit verksamma.

Det är några data om en del lut- och fiolmakare, verksamma i Sverige under 1700-talet, jag här vill meddela och börjar då med den hittills av mig tidigast kände nämligen:

ELG, JONAS, lut- och fiolmakare i Stockholm. Död 12 juni 1732.

Om Elgs läroår och hans liv för övrigt vet man ännu intet. Det hittills kända tidigast daterade instrument av hans hand är en luta av år 1713 i Statens Historiska Museum i Åbo. Vid sin död 1732 efterlämnade han hustru i andra giftet, Brita Ström, och tvenne minderåriga barn, Christina och Jonas. Han besatt fast egendom i kvarteret Torsken å Norrmalm. Fyra stycken fioler voro upptagna å hans bouppteckning. Verktygen fick hans gesäll Olof Arling, som tjänat och arbetat hos honom i sju år.

Arbeten:

Luta,¹ rikt dekorerad, utskuren och målad blomranka å halsen samt en målad krans kring ljudhålet. Sign. »Jonas Elg fecit in Stockholm Ano 1713». Statens Historiska Museum, Åbo, Finland.

Tenor viola da gamba, senare omändrad till violoncell. Sign. »Jonas Elg fecit in Stockholm 1714». L. 1,16 m., br. 0,40 m. Musikhistoriska Museet, Stockholm.

Kontrabas, fig. 1, med skriften namnsedel inuti, fig. 2, »Jonas Elg me fecit in Stockholm 1718». Totallängd 1,52 m.; kroppens l. 0,90 m., br. 0,515; br. vid f-hålen 0,30. Rödbunt lack. Nordiska Museet, Stockholm, inv.-nr 134,708.

Luta, sign. »Jonas Elg Fecit Holmia Anno 1729». Musikhistoriska Museet, Stockholm.

Luta, reparerad av Elg. Namnsedeln lyder: »Jonas Elg Renovavit Holmiæ 1732». Musikhistoriska Museet, Stockholm.

Luta, reparerad av Elg. Namnsedeln lyder: »Jonas Elg Renovavit Holmiæ 1732.» Musikhistorisches Museum von Wilhelm Heyer, Köln.

¹ Då jag ej varit i tillfälle att undersöka alla här omnämnda instrument, har jag ansett bäst, vad lutorna beträffa, använda benämningen luta även för teorber.

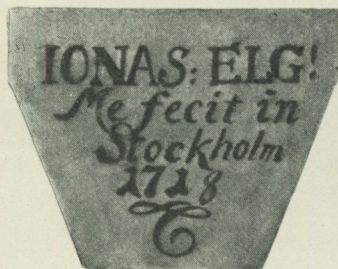

Fig. 2. Namnsedel i kontrabas. Nord. M. nr 134,708.

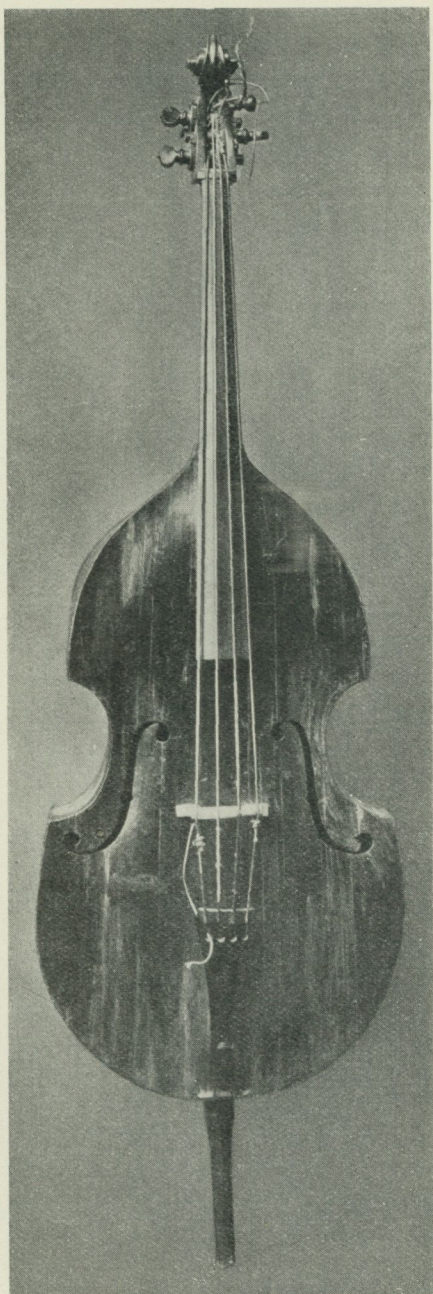

Fig. 1. Kontrabas. Sign. »Jonas Elg me fecit in Stockholm 1718». Nord. M. nr 134,708.

ARLING, OLAUS, fiolmakare, Stockholm, var gesäll under 7 års tid hos Jonas Elg. Han övertog Elgs verkstad och gifte sig med hans änka. 1734 den 4 maj fick han privilegium och blev även borgare i Stockholm. Endast trenne år överlevde han sin läromästare. Dog barnlös den 25 januari 1735. Bouppteckningen upptager utom egendom i kvarteret Torsken, endast en del fiolmakareverktyg.

Inga kända arbeten.

BECKMAN, SVEN (SVENO, SUENO), lut- och fiolmakare i Stockholm. Död 1761 (2 ?). Fick privilegium den 20 oktober 1741 »på allehanda musicaliska Instrumenters förfärdigande uti Stockholm». Han antogs 1756 till instrumentmakare vid kungliga hovet. Under åren 1744—1746 har han en lärgosse till hjälp, och några år senare har han ett par. De sista åren, 1760—61, arbetar han ensam. I Stockholms stads hall- och manufakturrätts relation om fabrikers tillstånd för år 1762 står: »Sven Beckman är affiden». Någon bouppteckning efter honom är ej funnen; han hade med all säkerhet ej några tillgångar vid sitt fränfälle, ty fiolmakaren Öhberg d. ä. fick förskottera begravningskostnaderna.

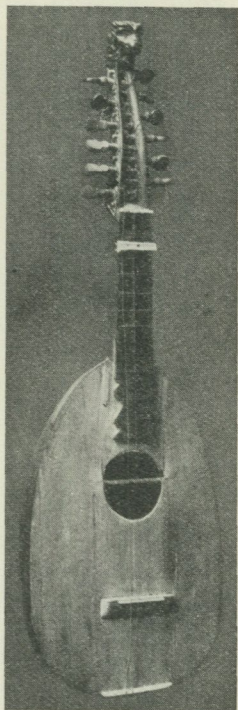

Fig. 3. Luta. Sign. »—ne Beckman, Stockholm». Nord. M. nr 94,342.

Arbeten:

Luta, fig. 3, med otydlig signering »—ne Beckman, Stockholm». L. 0,86 m., br. 0,31. Ornamenten å snäckan samt djurhuvudet, som avslutar snäckan, äro förgyllda. — Nordiska Museet, Stockholm, nr 94,342.

Fiol, liten, sign. å tryckt etikett: »Sveno Beckman, Stockholm. Anno 1742 (?) Nr 8». Ägare: kartografen Edv. Cohrs, Stockholm.

Violoncell, sign. »Sveno Beckman, Anno 1751». Ägare: med. kand. Nils Kjellberg, Uppsala.

Guitarr, sign. »Sueno Beckman, Stockholm, Anno 1757». — Instrumentet har tillhört drottning Lovisa Ulrika av Sverige. Resonansbotten av sköldpadd, snäckan avslutas med ett skulpterat huvud. Instrumentet såldes å Chr. Hammers auktion i Köln 1892.

Violoncell, sign. »Sveno Beckman 1758». Musikhistoriska Museet, Stockholm.

Namnsedel, fig. 4, som antagligen suttit i en altfiol: »Sveno Beckman i Stockholm Anno 1758 Nr?». Etiketten sönder vid tillverkningsnumret. Ägare: instrumentmakare R. Paulus, Stockholm.

Violoncell med å ryggen inbränd signering »Beckman». Meddelat av lektor D. Fryklund, Sundsvall.

Fiol, sign. »Svenno Beckman i Stockholm Anno 1760 Nr 56». Ägare: musikdirektör Wald. Johansson, Vimmerby.

Ehuru namnsedlarna äro tryckta, växla som synes Beckmans signeringar något, särskilt vad hans förnamn beträffar. Några instrument hava tillverkningsnummer, andra sakna sådant.

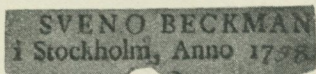

Fig. 4. Namnsedel i altfiol.
Tillhör instrumentmakare
R. Paulus, Stockholm.

HELLSTEDT, PETTER D. Ä., lut- och fiolmakare i Stockholm. Död 7 juli 1772. Erhöll privilegium den 11 januari 1742 »på allehanda musicaliska instrumenters förfärdigande uti Stockholm», men tyckes mest hava tillverkat stråkinstrument. Åren 1744—1745 arbetade han ensam och tillverkade »violier av diverse sorter». Han hade en son till hjälp år 1760. Mellan åren 1765 och 1772 hade han låtit stämpla 241 fioler, 2 violonceller, 1 gamba och 2 cittror. H. efterlämnade vid sin död, 7 juli 1772, änka och trenne barn, söner Petter Alexander, instrumentmakare, och Carl Magnus, handelsman i London, samt en dotter. Bland verkstadens inventarier, upptagna i hans bouppteckning, må nämnas: en »ofärdig» harpa, två lutor, en spetsharpa, tre gamla violer, en Bratz (altfiol) samt två stycken brasilieträn och 9 stycken granklyftor. Skulderna överstego tillgångarna.

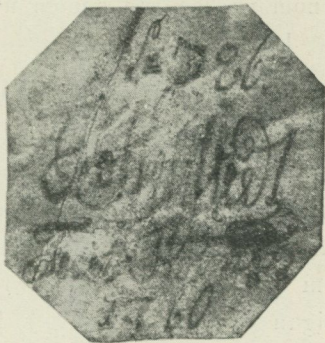

Fig. 5. Namnsedel i violoncell, »No 386. P. Hellstedt Fecit Holmiæ 1760». Tillhör instrumentmakare R. Paulus, Stockholm.

Arbeten:

Violoncell, sign. med bläck å papper »P. Hellstedt Fecit Holmiæ 1746». Ägare: 1760». Tillhör instrumentmakare direktör Eric Holmberg, Stockholm.

Namnsedel i violoncell, fig. 5, skriven, »N:o 386 P. Hellstedt Fecit Holmiæ 1760». Tillhör instrumentmakare R. Paulus, Stockholm.

Altfiol, sign. »P. Hellstedt i Stockholm, 1770». Meddel. av lektor D. Fryklund, Sundsvall.

I Musikhistoriska Museet i Stockholm finnes en liten viola da gamba, omgjord till violoncell, vilken reparerats av Hellstedt. Den har följande skrivna namnsedel inuti: »Petrus Hellstedt Renov. Frötuna A:o 1736». Det är rätt antagligt, att denne Petrus Hellstedt i Frötuna 1736 är identisk med fiolmakaren Peter Hellstedt i Stockholm 1742.

En luta i samma museum har en reparationssedel så lydande: »P. Hellstedt Renov. Holmia 1748».

HELLSTEDT, PETTER ALEXANDER D. Y., fiolmakare i Stockholm. Son till föregående. Lärling 1760 hos fadren. Vid fadrens död 1772 fortsätter han dennes fioltillverkning några år framåt. 1774 har han en lärgosse och låter samma år stämpla 83 stycken violiner. År 1776 stämplas några instrument, men senare saknas alla uppgifter om honom. I Musikaliska Akademiens protokoll av 6 juli och 14 okt. 1773 omtalas att instrumentmakaren Peter Alexander Hellstedt lät uppvisa en violin, som han, med undantag av gripbräde och skruvar, förfärdigat av *svenskt* trä och försett med *svenska* tarmsträngar. Den 14 okt. samma år gav Akademien sitt utlåtande, och då »Instrumentet befunns förswarligt och så godt som någon annan inläm. Instrumentmakares arbeten, hvar förutom Hellstedt genom fleråriga utrikes resor i dess wetenskap giordt sig upmuntran och hugkomst värdig så beslöts at sådant skulle honom på begäran genom utdrag af Protocollet till bewis meddelas.»

Intet känt arbete.

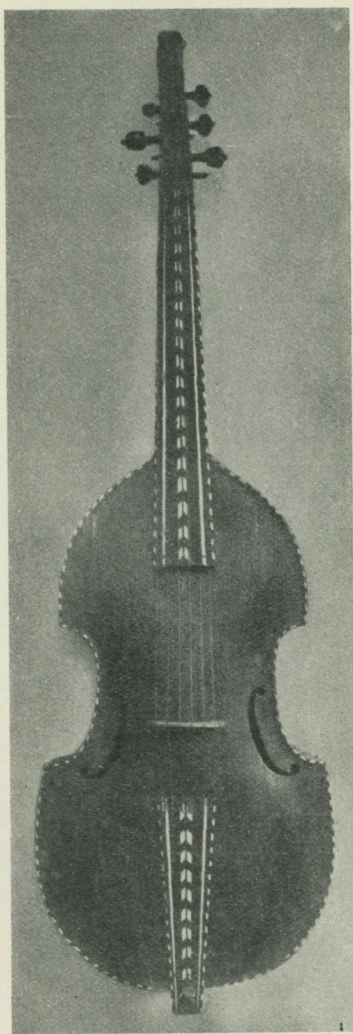
MOHTE (MOTHE, MÅTHE, MOTTE), JOHANNES GEORG (JEAN GEORGE), fiolmakare i Engelholm. Född 1690? Död i Engelholm den 16 mars 1765. Var stamfadrens till fiolmakarefamiljen Mohte vagga stått, har jag ännu ej lyckats utforska. Första gången Mohtes namn förekommer i de kyrkböcker från Engelholm, som finnas i behåll, är 1723, då Johan Jörgen Måthe vigdes vid »pigan Inger Påhlsdotter här af staden», men om Mohte var »af staden» Engelholm eller inflyttad upplyses ej. Signeringen i en violoncell av år 1726 »Johannes Georg Motte, geigen Macher Engelholm» — skulle måhända tyda på tysk härstamning, då däremot en senare signering i en gamba 1735 — »Jean George Mohte» — pekar på fransk eller belgisk. Man kan ju möjligen antaga, att han kom från Frankrike eller Belgien över till Tyskland för att

där lära yrket. von Lütgendorff i sitt arbete: Die Geigen- und Lautenmacher vom Mittelalter bis zur Gegenwart,¹ anser att Mohte, att döma av hans arbeten, mycket väl kunnat vara en lärjunge till den berömde lut- och fiolmakaren Tielke i Hamburg.

I Engelholm var Mothe ensam om yrket under 1700-talets första hälft. Från omkring 1740 har han sin son Jöran som lärning. 1746 blir Jöran gesäll och arbetar hos sin far till år 1748, då han börjar fioltillverkning för egen räkning. Samma år, 1748, har Mohte d. ä. en lärodräng Jacob Hellman, som två år därefter gifter sig med en av Mohtes döttrar och följande år, 1751, blir fiolmakare med egen verkstad i samma hus, gården nr 37, som svärfadren. Den lilla staden Engelholm har nu samtidigt tre fiolmakare. Ännu år 1752 är Mohte d. ä. verksam, men efter hustruns död 1752 nämnes han varken i kyrkböcker eller mantalslängder förrän 1765, då han är upptagen på svärsonens, Jacob Hellman, mantalsuppgift, med en anteckning i marginalen »Mohte, ganska ålderstigen». Den 16 mars samma år avled Johan Georg Mohte »af ålder och skiuklighet» 75 år gammal.

Arbeten:

Violoncell, med c-formiga f-hål, snäckan slutar med ett drakhuvud. Sign. å skriven pappersetikett: »Johannes Georg Motte geigen Macher Engelholm Anno 1726». Ägare 1920: direktör Fritz Ahlberg, Stockholm.

Fiol. 6. Viola da gamba. Sign. »Jean George Mohte. Engelholm Å:o 1735». Musikhistoriska Museet, Stockholm.

¹ 2:te Aufl. Bd. I. Frankfurt a. M. 1913.

Viola da gamba, fig. 6, med 6 strängar. Runt resonanslocket vid sargen samt å gripbräde och stränghållare äro inläggningar av ben och ett mörkare träslag, antagligen ebenholz. Halsen med träsniderier i blommönster bakom snäcken, vilken avslutas i ett något grovt arbetat drakhuvud. Signerad å skriven pappersetikett: »Jean George Mohte . . . Engelholm A:o 1735». Musikhistoriska Museet, Stockholm.

Violoncell. Inläggningar likt föregående. Likaså ornament å snäcken, vilken slutar med ett drakhuvud. Arbetet betydligt grövre än å gamban. Sign.: »Johannes George Mothe en Engelholm Anno Christy 1751». Musikhistoriska Museet, Stockholm.

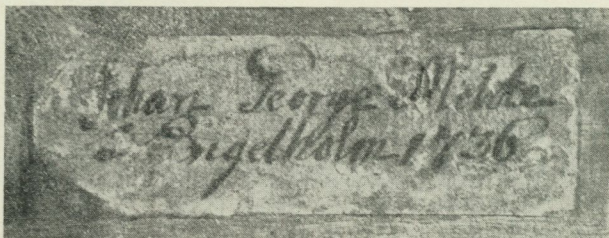

Fig. 7. Namnsedel i fiol: »Johan George Mohte i (?) Engelholm 1736».

Fiol, har möjligtvis ursprungligen varit en viola d'amore, märken efter flera strängar synas nedtill vid strängfästet. Inläggning med elfenben i uddmönster å bröst och rygg runt sargen. Namnsedel, fig. 7, av papper med skriven signering: »Johan George Mothe i (?) Engelholm 1736». Ägare: doktor John Nordlund, Stockholm.

MOHTE, JÖRAN, fiolmakare, Engelholm, född den 23 juli 1724 i Engelholm; död därstädes den 4 maj 1773. Han var älsste son till fiolmakaren Johannes Georg Mohte. Som nämnts var han lärling hos fadren 1741—1745 och dennes gesäll under åren 1746—47. Från år 1748 har han egen verkstad. Arbetar först ensam, men tycks från och med 1751 ha lärgosse och senare även gesäll. Utom sonen Önnert, som antagligen år 1765 blir hans lärling, omtalas en gesäll Broberg¹ 1766 arbeta hos honom. Följande år står en gesäll Carl i hans mantalsuppgift. Fiolmakeriet måtte ej varit tillräckligt lönande, ty 1758 står Jöran Mohte i mantalslängden som fiolmakare och krögare.

Vid Jöran Mohstes död 1773 fortsatte hans änka fioltillverkningen med sonen Önnert som gesäll. Av bouppteckningen efter bor-

¹ Se nedan Broberg, Carl, Göteborg.

garen och fiolmakaren Jöran Mohte framgår, att han ägde gården och tomten nr 33 med »tillhörande trädgårdsplats» i Engelholm och några kreatur. En del verktyg samt ett dussin färdiga fioler funnos även bland hans kvarlåtenskap. Vid bouppteckningen efter hans änka 1778 fanns upptaget bl. a. tre stycken nya fioler.

Intet känt arbete.

MOHTE, ÖNNERT JÖRGEN, fiolmakare, Engelholm, född 24 aug. 1748 i Engelholm, död därstädes den 22 maj 1803. Son till Jöran Mohte och sonson till Johannes Georg Mohte. Lärde hos fadern, blev dennes gesäll 1770 och fortsatte efter faderns död att arbeta som gesäll hos sin mor, tills han vid moderns fränfälle 1778 övertog verkstaden. Samma år blev han borgare. Han tycks ha arbetat ensam, då varken gesäller eller lärgossar finnas upptagna å hans mantalsuppgifter. Önnert Mohte efterlämnade änka och sex barn. Ingen av sönerna fortsatte fädernas yrke; en son blev guldsmedsgesäll och en glasmästare. De flesta av barnen dogo unga.

Även Önnert M. ägde vid sin död fastighet i Engelholm, men utom en hyvelbänk och några hyvlar finnas varken verktyg eller musikinstrument bland hans efterlämnade ägodelar — däremot står »en röd ko», värderad till 12 riksdaler, upptagen.

Med Önnert utdör fiolmakarsläkten Mohte i Engelholm.

Intet känt arbete.

HELLMAN, JACOB, fiolmakare, Engelholm. Verksam 1750—1772. År 1748 står fiolmakaren Johannes Georg Mohte's lärodräng Jacob fadder åt Jöran Mohthes son Önnert, och 1750 är Jacob Hellman fadder till en av Jöran M:s döttrar. Samma år gifte han sig med en dotter till Mohte d. ä., och året därpå har han egen fiolmakarverkstad i samma hus som svärfaderns. Han arbetar ensam, först 1759 finnes en lärling upptagen å hans mantalsförteckning. Från och med år 1772 är Jacob Hellman och hans familj spårlöst försvunna från Engelholm.

Känt arbete: Violoncell. Skriven sign. »Engelholm: Anno 1765 Jacob Hellman». Snäckan med grovt skuret drakhuvud. Ägare: fru Hilda Eklund, Stockholm.

LENNSTRÖM, PETTER, fiolmakare, Stockholm, tillverkade även leksaker. Timmermannen Petter Lennström får den 29 april 1757 tillstånd att i Stockholm förfärdiga musikaliska instrument för barn. Han har sina söner till hjälp. Efter L:s död 1776 (?), fortsätter hans änka fabrikationen med ett par söner som gesäller. Ännu 1794 finnas uppgifter från Lennströms verkstad, men sedan saknas sådana.

Intet känt arbete.

FRÖBERG, ANDREAS, fiolmakare i Stockholm. Det är mycket litet man känner till om F. och hans arbete. Han fick privilegium på »allehanda violers förfärdigande» 1762, och 1767 hade han låtit stämpla 4 fioler. Enligt mantalsförteckningen bodde han år 1770 med hustru och barn i nr 71 kvarteret Järnlodet¹ å »Ladugårdslands nedre del.

Intet känt arbete.

NYSTRÖM, CARL MAGNUS, fiolmakare, kryddkramhandlare, Stockholm. Fick privilegium 15 januari 1757 »att få förfärdiga violer, violonceller, Bratcher,² lutor och sitror». I »Hall- och Manufaktur Rättens Berättelse öfwer Manufacturierne och Fabriquerne uti Stockholm åhr» 1760 meddelas, att handelsmannen Carl Magnus Nyström nästlidet år hade en gesäll vid sitt fiolmakeri, »men i anseende til felande afsättning ej låtit förfärdiga några violer». Det samma var förhållandet året därpå. 1762 hade han ej heller någon arbetare eller tillverkning. Senare finnes ingen uppgift.

ÖHBERG, JOHANN D. Ä., fiolmakare i Stockholm; född 1723 (?), död 14 sept. 1779. Han fick tillstånd den 3 nov. 1758 att i Stockholm förfärdiga »hwarjehanda musicaliska Instrumenter». Första åren arbetade han ensam, 1762 hade han en lärning och fem år senare en gesäll, antagligen Eric Sandberg, vilken 1770 finnes upptagen å Ö:s mantalsuppgift. Sin son hade han till hjälp från år 1771 tills denne, 1776, blev hans kompanjon. Mellan åren 1763—1778 lät han hallstämpla 5 harpor, 42 cittror, 117 fioler, 33 vio-

¹ Samma kvarter där ännu det gamla kronobageriet står kvar.

² = altfioler.

lonceller och en kontrabas. Öhbergs hustru, Catharina Biurholm dog 1764, då deras enda barn, sonen Johan, var 10 år gammal. I bouppteckningen efter henne upptages ett klavér, som sonen »fått til skänks» samt en gammal violin. Verkstaden värderades av instrumentmakarna Gottlieb Rosenau och P. Hellstedt samt instrumentsmeden Lars Bergman. Bland skulderna fanns en till handelsman Jacob Hemmerby uti kanton Glarus i Schweiz för trä till stråkar och violiner.

I bouppteckningen efter Öhberg d. ä. 1779 uppgav sonen, hovinstrumentmakar Johan Öhberg, ägendomen. Bland verkstadens inventarier fanns utom 6 st. nya violiner »af sämsta sorten» en del under- och överbottnar till fioler och violonceller. De flesta av Öhbergs instrument äro brännstämplade »I. Ö. B.» under tre kronor å instrumentets rygg vid halsfästet (se nedan fig. 10); en del ägare till Öhbergsinstrument ha nog endast underlåtit meddela att detta märke fanns å deras instrument. Alla instrument lät han dock ej brännstämpla; så är fallet med en ganska grovt arbetad fiol av år 1777 i Nordiska Museet (nr 92,691), måhända hörande till så kallade »fioler av sämre sorten», en benämning som förekommer i både Öhberg den äldres och den yngres bouppteckningar.

Kända arbeten:

Fiol, sign. å tryckt namnsedel »Johann Öhberg, Stockholm 1758», brännstämplad »I. Ö. B.» Ägare: telegrafkommissarien A. H. Olin, Kristianstad.

Namnsedel i fiol, fig. 8. Tillhör instrumentmakar R. Paulus, Stockholm.

Fiol med rester av en namnsedel inuti. Å snäckan Stockholms hallstämpel i rött lack med årtalet 1763. Å ryggen vanlig brännstämpel »I. Ö. B.» under tre kronor. Fiolen har tillhört kompositören L. Spohr. Nuvarande ägare: sjökapten E. A. Klingwall, Falun.

Violoncell, sign. »Johann Öhberg, Stockholm, 1763 N:r 25» och vanlig brännstämpel. Ägare: herr E. O. Jansson, Nora.

Violoncell, sign. »Johann Öhberg, Stockholm 1763 N:o 26, brännstämpel och Stockholms hallstämpel 1763. Ägare: major Kossuth Falk, Skellefte.

Violoncell, sign. »Johann Öhberg, Stockholm 1764 N:o 34». Ägare: Akademiska kapellet i Uppsala.

Violoncell, sign. »Johann Öhberg, Stockholm 1767 Nr 58». Ägare: instrumentmakar Alfred Brock, Stockholm.

Fig. 8. Namnsedel i fiol. Tillh. instrumentmakar R. Paulus, Stockholm.

Violoncell, sign. »Johann Öhberg, Stockholm 1768 N:r 61». Ägare: lektor S. Landtmansson, Västerås.

Fiol, sign. »Johann Öhberg, Stockholm 1769 N:o 176 (?)», brännstämplad. Ägare: instrumentmakar Alfred Brock, Stockholm.

Violoncell, sign. »Johann Öhberg, Stockholm 1770 N:o 64», brännstämplad. Ägare: herr Hilmer Lundgren, Norrköping.

Violoncell, sign. »Johann Öhberg, Stockholm 1770 N:o 66», hallstämpel. Ägare: bankdirektör Clas von Collan, Helsingfors.

Violoncell, sign. »Johann Öhberg, Stockholm 1771 N:o 71». Ägare: instrumentmakar Alfred Brock, Stockholm.

Altfiol, sign. »Johann Öhberg, Stockholm 1771 N:o 14». Längd 0,659 m. Norsk Folke-museum, Kristiania.

Altfiol (?), sign. »Johann Öhberg, Stockholm 1771 N:o 16». Ägare: advokatfiskal E. A. Mobeck, Stockholm.

Violoncell, sign. »Johann Öhberg, Stockholm 1772 N:o 79». Brännstämpel, hallstämpel. Ägare: fröken Hedvig Boivie, Stockholm.

Violoncell, sign. »Johann Öhberg, Stockholm 1773 N:o 82». Brännstämpel, hallstämpel. Ägare: fru Elsa Reutersvärd, f. Hogner, Stockholm.

Fiol, sign. »Johann Öhberg, Stockholm 1774 N:o 207 (?)». Spår av brännstämpel. Ägare: violinisten Nils Björkman, Stockholm.

Cittra, sign. »Johann Öhberg, Stockholm 1776 N:o 40». Ägare: generalkonsul C. Claudius, Köpenhamn.

Fiol, sign. »Johann Öhberg, Stockholm 1777», saknar tillverkningsnummer, brännstämpel och hallstämpel. L. 0,545, br. 0,19. Rödbunt lack. Nordiska Museet, Stockholm, nr 92,691.

Cittra, fig. 9, sign. »Johann Öhberg, Stockholm 1778 (?) N:o 78». Brännstämpel, fig. 10. L. 0,845, br. 0,315 15 st. tvärband av mässing å gripbrädet. Stämmer med nyckel. Nordiska Museet, Stockholm, nr 66,421.

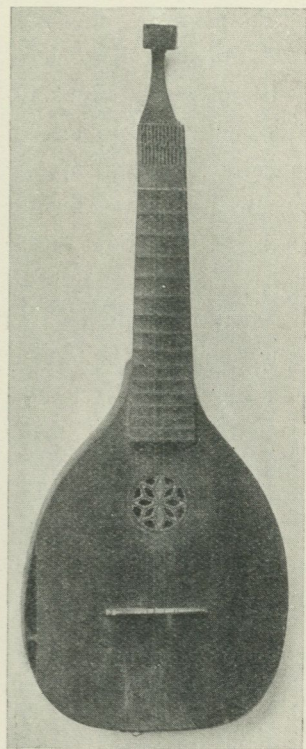

Fig. 9. Cittra. Sign. »Johann Öhberg Stockholm 1778 (?) N:o 78». Nord. M. nr 66,421.

Kontrabas med tillverkningsnummer nr 1, har ägts av instrumentmakar R. Paulus, Stockholm, efter vad han meddelat mig. Årtalet mindes ej herr P. Enligt hallberättelserna lät Öhberg 1776 stämpla en kontrabas. I vilkas ägo de fem hallstämplade harporna äro har jag ännu ej lyckats få reda på.

ÖHBERG, JOHAN, D. Y., kungl. hovinstrumentmakare, organist i Storkyrkan i Stockholm, född 1753 (?), död den 30 augusti 1781. Son till föregående. Han lärde hos sin far och blev 1778 dennes kompanjon. Efter faderns året därpå inträffade fränfälle fortsatte Öhberg d. y. fiolmakeriet; hos honom arbetade då som gesäll Johan Jerner och som lärling Daniel Wickström.

Öhberg d. y. var mångsidigt verksam: han var som nämnts både organist och fiolmakare. 1780 fick han K. Musikaliska Akademiens guldmedalj för en klavecin, på vilken man kunde åstadkomma såväl forte och piano som crescendo och diminuendo. Likaså tillkännagiver han i Stockholms Posten den 15 mars 1781, att han ämnar anställa flera försök att

med mindre kostnader »inrätta och drifva et nottryckeri». För att få hjälp med omkostnaderna, ämnar han avtrycka »et werk musicalier» med kompositioner av några namngivna svenska tonsättare, bl. a. Åhlström, och hoppas kunna få prenumeranter å detsamma.

Öhberg hann sannolikt ej att förverkliga sina planer; redan samma år i augusti månad skördades han, endast 28 år gammal, av döden. Han efterlämnade änka, Sara Christina Een, men inga barn. Bouppteckningen upptager rätt mycket böcker och musikalien och bland instrument »22 st. fioler af sämsta sorten». Under arbete en fiol »af sämsta sorten, två st. af bästa, 9 st. cittror, ett stort claver».

Intet signerat och daterat arbete känt.

CARLANDER, ELIAS, Stockholm, kungl. hovmusikus, violinist i hovkapellet, fiolmakare. Född 1721, död i Trosa 25 april 1784.¹ Att döma av namnsedlarna i de instrument, som hittills kommit till min kännedom, var han verksam i Stockholm mellan åren 1760—1782 både som fiolmakare och reparatör av fioler.

¹ F. A. Dahlgren, Förteckning öfver Svenska skådespel... och K. Theatrarnes personal. Stockholm 1866.

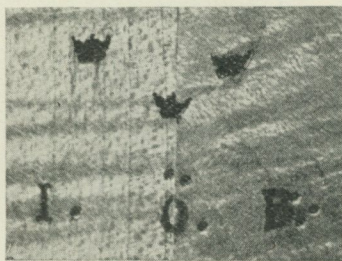

Fig. 10. Brännstämpel å cittran fig. 9. Nord. M. nr 66,421.

Carlander var gift två gånger. Första hustrun, f. Giedda, dog 1768; hans andra hustru, f. Ros, överlevde honom.

Arbeten:

Fiol, reparerad A:o 1760 av Elias Carlander. Ägare: agent Arv. Sahlström, Sundsvall.

Fiol med skriven signatur »Elias Carlander Kongl. Hof Musicus, Stockholm A:o 1762». Ägare: herr Carl Segerlind, Halmstad.

Violoncell av Johann Öhberg, reparerad av Elias Carlander 1763. Ägare: ingenjör K. Laurent, Stockholm.

Altfiol, sign. »Elias Carlander, Kongl. Hof Musicus, i Stockholm A:o 1775». Ägare: jägmästar O. A. Kopp, Stockholm.

Fiol, sign. »Elias Carlander, Stockholm Anno 1778». Ägare: tullpackhuskarlen Axel W. Nilsson, Malmö.

Fiol, reparerad av Carlander 1779. Ägare: generalkonsul C. Claudius, Köpenhamn.

Fiol, förfärdigad av Carlander 1781. Hos instrumentmakar Erik Lindholm, Stockholm.

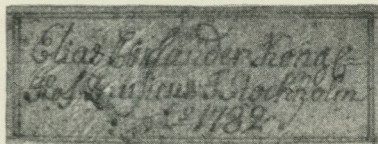

Fig. 11. Namnsedel. »Elias Carlander, Kongl. Hof Musicus i Stockholm A:o 1782». Tillh. instrumentmakar R. Paulus, Stockholm.

Altfiol, sign. »Elias Carlander Kongl. Hof Musicus, Stockholm Anno 1781». Ägare: förste stationsskrivaren And. To biasson, Skövde.

Altfiol, samma sign., årt. 1781. Ägare: lektor Daniel Fryklund, Sundsvall.

Namnsedel (fiol), fig. 11. Tillhör instrumentmakar R. Paulus, Stockholm.

Fiol av år 1782 (eller 62?). Ägare: fröken Augusta Klingensstierna, Södertälje.

Fiol, förfärdigad år 1780? av Elias

Carlander. Reparerad av D. Wickström 1786. Ägare: generalkonsul C. Claudius, Köpenhamn.

BROBERG, CARL JOHAN, fiolmakare, Göteborg. Fick 1769 kommerskollegiets tillåtelse att förfärdiga allehanda fioler och andra musikaliska instrument. Var han lärde är ännu ovisst. Fiolmakaren Jacob Hellman i Engelholm hade 1759—1765 en lärgosse Carl, och 1766 och 1768 hade Hellmans svåger, Jöran Mohte, en gesäll Broberg; året däremellan, 1767, heter gesällen hos Mothe Carl. Det är visserligen endast en gissning, men omöjligt är ju ej, snarare ganska troligt, att denne gesäll Carl och gesäll Broberg är samma person, och att han 1769 bosätter sig i Göteborg som fiolmakare.

Enligt »Relation om Götheborgs Stads Fabriquers Tillstånd och tillverkning för åren 1771—1793» hade Broberg, utom en del repara-

tioner av instrument samt tillverkning av stråkar, förfärdigat 121 fioler 31 basfioler — antagligen cellon — 2 stora basfioler, 2 altfioler, 36 cittror, 12 humlar och 30 st. barnfioler. Han arbetade ensam.

Kända arbeten:

Altfiol, sign. »Carl Johan Broberg Viol. M. Fecit Götheborg» otydligt årtal. Ägare: herr E. J. Svensson, Uddevalla.

Altfiol, skriven sign. »Carl Joh. Broberg, Götheborg Anno 1774». Ägare: herr J. A. Bergquist, Norrtälje.

Fiol med i botten instämplad signering »Carl Joh. Broberg, Götheborg 1780 nr. 39». Ägare: lektor S. J. Kardell, Östersund.

Som synes variera Brobergs signeringar.

SANDBERG, ERIC, fiolmakare, Stockholm, var gesäll hos Johann Öhberg d. ä. år 1770. I förteckningen över arbetare vid fabriker i Stockholm 1773 står att Sandberg »vid sin privil. musical. Instrumentmakare-wärkstad» allenast hade lärningen Daniel Wickström. Mellan åren 1773 och 1778, sista året då han lämnat uppgifter om sin tillverkning, lät han stämpla 268 fioler, 2 violinceller, 5 harpor och en cittra.

Arbete:

Violoncell med hans namnsedel å tryckt etikett av år 1776 och med tillverkningsnummer 10 äges av generalkonsul C. Claudius, Köpenhamn.

KRAFT, MATHIAS PETTER, kungl. hovinstrumentmakare, Stockholm, född i Gävle 14 juni 1753, död i Stockholm 9 juli 1807 — Föräldrarna voro¹ snickarmästar Mathias Kraft² och madame Regina Westerberg. Förmodligen kom den unge Mathias Petter först i lära hos sin far i Gävle; åren 1773—1778 är han gesäll hos klavermakaren³ Pehr Lundborg i Stockholm. År 1780 är han kungl. hovinstrumentmakare, enligt sign. i en cittra i Nordiska Museet, och 1788 blir han borgare i Stockholm. Han har till hallrätten

¹ Brandel, R., Hågkomster och erinringar om Kraftska skolans stiftare... Stockholm 1909.

² Denne mästar Mathias Kraft i Gävle skulle möjligen kunna vara densamme som lärgossen Matts Kraft, vilken 1737 inskrevs i lära hos snickaren Olof Martijn i Stockholm och utskrevs 1740 och som 1747, då han var gesäll hos Mästar Linning i Stockholm, förordnades till ältgesäll. — Snickarämb. i Stockholm. protokoll och In- o. Utskrifningsbok.

³ En luta förfärdigad av Lundborg 1799 finnes i generalkonsul J. Jahnssons samling i Stockholm.

lämnat uppgifter om sina tillverkningar och sina arbeten t. o. m. år 1796. De första åren arbetade han ensam. 1784 blev Göran Garman hans gesäll och stannade som sådan till Krafts död.

Kraft anhöll 1797, 17 nov., att bliva ledamot i snickarämbetet för att få rättighet att betjäna sig av ämbetets gesäller till »clavertommars förfärdigande med flere å instrumenten erforderliga snickarearbeten». Med villkor att icke använda ämbetets gesäller till andra än ovannämnda arbeten, bifölls hans begäran, och den 30 januari 1798 blev han förenad med snickarämbetet.¹

Åren 1789 och 1790 bodde han i kvarteret Hästskon nr 18, Spetsens backe.² Vid sekelskiftet bodde han i kv. Åskslaget vid Herkules- och Norra Smedjegatorna, ett hus, som han senare inköpte. Kraft var en mycket skicklig och mångsidig instrumentmakare. Utom knäppinstrument såsom lutor, citteror, guitarrer och harpor, tillverkade han även fioler, violonceller och spikharpor samt en anseelig samling hammarklaver. Endast tvenne klavikord av hans hand känner jag till; det ena finnes i Nordiska Museet med inv.-nr 89,496 och är förfärdigat så sent som 1806; det andra är av år 1792 och äges (1919) av herr E. J. Nilsson i Skövde.

Den 9 juli 1807 avled Kraft. Ogift. Bouppteckningen upptager fasta ägendomen nr 41 i kvarteret Åskslaget och gården nr 68 kv. Trollhättan vid Norra Smedjegatan, »en gammal trädbyggnad och stallbyggnad in på gården» samt Öster Byle och Lill Byle i Täby socken i Stockholms län. Han ägde en för sitt stånd och sin tid ganska stor boksamling, mest historiska arbeten och resebeskrivningar. Verkstaden med inventarier värderades av instrumentmakaren G. B. Rackwitz. Bland instrumenten må nämnas några Davidsharpor, en klavérestomme, violiner, altfioler, en liten cittra, två lutor »af äldre sorten med platt bottn», ett hackbräde, ett mahognypiano om 6 oktavers omfång, ett klavér av al, »gjort på försök», »ett tillämnat positiv, halffärdigt». Tvenne »gamla odugliga Claver af mindre sorten», värderade till 32 skilling pr styck.

¹ Snickarämbetets i Stockh. protokoll.

² Nu Mästersamuelsgatan mellan Regerings- och Malmskillnadsgatorna.

Dessutom funnos upptagna bland hans inventarier följande instrument: »ett mahogny chresendo»¹ av Lindholm, tvenne mindre d:o av Lindholm; ett mindre engelskt piano; ytterligare tre klavér av Lindholm och två av Lundborg; två cittror av Jerner, en utländsk pedalarpa, en kopparpuka med järnfötter utan skruvar, div. fodral samt en stor samling strängar av alla sorter. Han hade fordringar hos en del personer för utlånade instrument, klavér, harpor, fioler.

I Krafts testamente blev hans gesäll Göran Garman ihågkommen. Han får verkstaden, påbörjade arbeten och allt virke »mot det uttryckliga förbehåll att han skall blifva mästare och fortsätta rörelsen med den Soin han sett mig göra och antaga Lars Mollenberg till sin Compagjon...» Sedan en del legat till närstående undantagits, testamenterade han hela sin återstående förmögenhet till grundandet av en skola för fattiga borgarebarn — den ännu i dag verksamma Kraftska skolan i Stockholm.

Mathias Petter Kraft använde tre olika signeringar i sina instrument. Enligt de instrument jag själv kunnat undersöka och de jag erhållit uppgift om, har framgått att han signerade sina första instrument, förfärdigade åren 1780 och 1781, »Matth. P. Kraft»; från 1781 t. o. m. 1803 voro de signerade »Pet. Kraft» och 1804—1807 äro hans instrument, vare sig de äro lutor eller klavér, signerade »Pehr Kraft».

Arbeten signerade »Matth. P. Kraft»:

Cittra, fig. 12 och 13, sign. »Matth. P. Kraft, Kongl. Hof Instrument Makare N:o 36 Stockholm A:o 1780». Nordiska Museet, Stockholm, nr 34,289.

Harpa N:o 37 A:o 1780. Ägare: herr P. Lindblom, Ludvika.

Luta N:o 41 A:o 1781. Göteborgs Museum.

Cittra N:o 44, 1781. Nordiska Museet nr 26,874.

Cittra N:o 49, 1781. Har tillhört Bellman. Musikhistoriska Museet, Stockholm.

Arbeten signerade »Pet. Kraft»:

Teorb-cittra nr 76, 1781. Musikhistoriska Museet, Stockholm.

Cittra N:o 80, 1781. Musikhistoriska Museet, Stockholm.

Cittra N:o 127, 1783. Ägare: generalkonsul C. Claudius, Köpenhamn.

Cittra N:o 145, 1783. Ägare: justitierådet Karl Silfverstolpe, Stockholm.

Luta N:o 181 (?), 1784. Ägare: generalkonsul J. Jahnsson, Stockholm

¹ = Klavér.

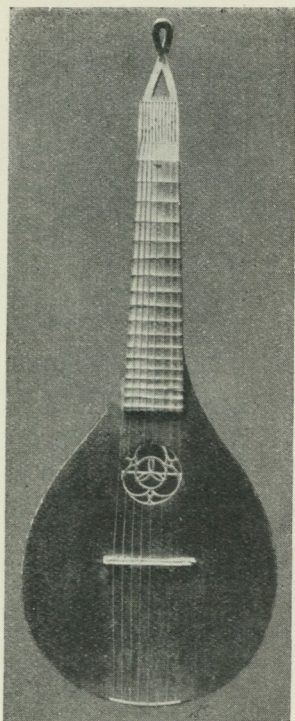

Fig. 12. Citra. Sign. »Matth.
P. Kraft. Jfr fig. 13. Nord. M.
nr 34,289.

Fig. 13. Namnsedel i cittran fig. 12.

Luta N:o 182, 1784. Norsk Folkemuseum, Kristiania.

Luta N:o 184, 1784. Kalmar Museum.

Harpa 1785. Musikhistoriska Museet, Stockholm.

Violoncell N:o 190, 1785. Ägare: ingenjör Aug. Bagge, Nääs, Floda.

Spikharmonika N:o 11, 1786. Musikhistoriska Museet, Stockholm.

Cittra N:o 237, 1786. Göteborgs Museum.

Luta N:o 246, 1786. Ägare: herr Allan Zilliacus, Helsingfors.

Luta N:o 264 (?), 1787. Ägare: generalkonsul J. Jahnsson, Stockholm.

Teorb-cittra N:o 298, 1787. Nordiska Museet nr 87,413.

Fiol 1787. Ägare: herr Otto Kolho, Kolho, Finland.

Spikharmonika. 1788. Ägare: generalkonsul C. Cladius, Köpenhamn.

Luta N:o 397, 1791. Ägare: generalkonsul J. Jahnsson, Stockholm.

Luta N:o 438, 1792. Ägare: generalkonsul J. Jahnsson, Stockholm.

Teorb-cittra N:o 453, 1792. Ägare: lektor D. Fryklund, Sundsvall.

Luta 1793. Ägare: generalkonsul C. Cladius, Köpenhamn.

Luta 1794. Musikhistoriska Museet, Stockholm.

Teorb-cittra N:o 530, 1794. Ägare: generalkonsul J. Jahnsson, Stockholm.

Teorb-cittra N:o 551, 1794. Ägare: fru Frida Hallgren, Stocksund.

Luta N:o 503 (?), 1795. Ägare: herr G. Andersson. Åbo.

Luta N:o 570, 1795, fig. 14, och luta N:o 571, 1795, fig. 15, Nordiska Museet nr 24,735 och nr 32,001.

Luta N:o 581, 1795. Lunds kulturhistoriska Museum.

Luta N:o 593, 1796. Musikhistorisches Museum von Wilhelm Heyer, Köln.

Luta N:o 619, 1797, Ägare: friherrinnan Jacqueline von Koch, f. Fleetwood, Stockholm.

Luta N:o 640, 1798. Blekinge Museum.

Luta 1798. Ägare: generalkonsul C. Claudius, Köpenhamn.

Guitarr N:o 671, 1800. Ägare: instrumentmakare Alfred Brock, Stockholm.

Luta 1802. Musikhistoriska Museet, Köpenhamn.

Luta N:o 801,¹ 1802. Ägare: grosshandlare Gotthard Boivie, Stockholm.

Luta N:o 713, 1803. Ägare: generalkonsul J. Jahnsson, Stockholm.

Luta N:o 716, 1803. Samma ägare som föregående luta.

Arbeten signerade »Per Kraft»:

Luta N:o 724, 1804. Ägare: kontraktsprosten O. Arbman, Erikslund.

Luta, fig. 16, N:o 729, 1804. Nordiska Museet nr 26,873.

Luta N:o 732, 1804. Ägare: stationsinspektör Ove Gedda, Uppsala.

Luta N:o 740, 1805. Ägare: genremålaren Carl Printzensköld, Stockholm.

Luta N:o 744 (?), 1805. Ägare: generalkonsul C. Claudius, Köpenhamn.

Luta N:o 759 (?), 1806 (?). Bachhaus i Eisennach.

Luta 1806, tillverkningsnumret oläsligt. Ägare: lektor D. Fryklund, Sundsvall.

Klavér sign. »Pet. Kraft» etc.:

Hammarklavér N:o 79, 1786, å tangenternas kortända M. P. K. Nordiska Museet nr 75,196.

Hammarklavér 1788. Musikhistoriska Museet, Stockholm.

Hammarklavér N:o 65 (?), 1792. Ägare: generalkonsul J. Jahnsson, Stockholm.

Klavikord 1792. Ägare: (1919) herr E. J. Nilsson, Skövde.

Hammarklavér N:o 117, 1797. Ägare: fröken Ester Lindahl, Stockholm.

Hammarklavér 1798. Ägare: herr C. A. Nilsson, Brotorp, Varv.

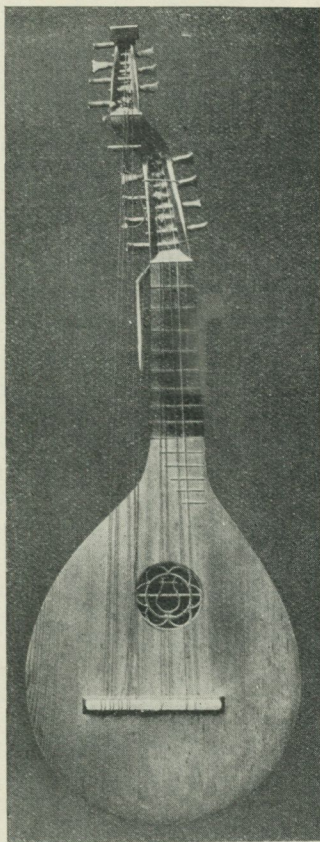

Fig. 14. Luta. Sign. »Pet. Kraft, Kongl. Hof Instrument Makare N:o 570 Stockholm A:o 1795». Nord. M. nr 24,735.

¹ Tillverkningsnumret måste ha felskrivits uti lutan; skulle nog vara 701.

Hammarklavér nr N:o 153, 1798. Nordiska Museet nr 36,382.

Hammarklavér 1800. Musikhistoriska Museet, Stockholm.

Hammarklavér N:o 243, 1801. Antikvitetsaffär, Stockholm.

Hammarklavér N:o 247, 1801. Nordiska Kompaniets antikvitetsavdelning 1920.

Fig. 15. Namnsedel i luta N:o 571, 1795.
Nord. M. nr 32,001.

Hammarklavér 1807. Ägare: fru Johanna Anderson, Forneby, Broddbo.

Fig. 16. Namnsedel i luta sign. »Pehr Kraft 1804».
Nord. M. nr 26,873.

Hammarklavér N:o 250, 1801. Nordiska Museet nr 92,819.

Hammarklavér N:o 256, 1802. Ägare: herr Gottfr. Engström, Munktorp.

Hammarklavér N:o 276, 1802. Göteborgs Museum.

Klavér signerade »Pehr Kraft»:

Hammarklavér (?) N:o 310, 1804. Ägare: tandläkaren Alb. Löfström, Filipstad.

Klavikord N:o 374, 1806. Nord. Museet nr 89,496.

WICKSTRÖM, DANIEL, fiolmakare, Stockholm, född 1753 (?), död 8 mars 1821. Han inskrevs i lära 1771 på fem och ett halft år hos snickarmästar Joh. Chr. Nectergahl, men redan efter två år »angafs han vara ur läran». Han blev då 1773 lärling hos privilegierade musikinstrumentmakaren Eric

Sandberg. År 1779 arbetade han hos Joh. Öbergh d. y. Privilegierad 1780, vann han burskap 1789. Han bodde då Stora Nygatan 125, där han enligt Stockholms adresskalender ännu fanns år 1807. W. var två gånger gift. Hans första hustru, Maria Elisabet Ström, avled 1801 och efterlämnade utom mannen en dotter.

Med bouppteckningen efter henne följde ett intyg från uppskattningskommittén att W. icke ägde någon förmögenhet. Vid granskning av hans till hallrätten under åren 1801—1805 lämnade uppgifter finner man, att han dessa år arbetar ensam och ej uppger någon tillverkningssumma. Förmodligen inskränkte sig då hans arbete till reparationer av fioler m. m.

Vid bouppteckningen efter hans hustru i andra giftet, Johanna Elisabeth Wahlbrecht, vilken avled 1820, efterlämnande mannen och sju barn, värderades verkstaden med inventarier av instrumentmakaren C. J. Nordquist. Bland instrument funnos tre gamla fioler, värderade tillsammans till 8 riksdaler, och 4 st. bättre och sämre fioler till 10 riksdaler.

Den 8 mars 1821 avled Wickström 68 år gammal. Älste sonen, Carl Daniel, 16 år gammal, uppgav boet. Verkstaden med inventarier värderades av musikinstrumentmakaren Carl Öberg. Av instrument funnos tre nyckelharpor, två gamla basfioler, en cittra, fem fioler med och en utan lack, dessutom nio gamla fiolstråkar samt ett parti tenor- och kontrabassträngar. Med undantag av åren 1784, 1795 och 1797, då han icke uppgivit någon tillverkning, hade W. under åren 1782—1798 låtit stämpla 63 fioler och tre violonceller.

Arbeten:

Violoncell 1782. Musikhistoriska Museet, Stockholm.

Fiol 1784 (?). Ägare: lektor D. Fryklund, Sundsvall.

Fiol 1785. Ägare: herr Albin Gneis, Stockholm.

Fiol 1786. Ägare: major Gottfr. Nordin, Falun.

Fiol 1786. Ägare: bagarmästar J. W. Larsson, Visborgsslätt.

Altfiol 1788. Ägare: direktör B. O. Ekman, Göteborg.

Fiol 1788 (?) Ägare: herr Anders Börjesson, Lindome.

Fiol 1790. Ägare: kronofogden G. A. Lind, Landskrona.

Altfiol. Ägare: direktör Baude, Helsingfors.

Altfiol 1796. Ägare: grosshandl. V. Berg, Stockholm.

Fiol. Ägare: lektor S. Landtmansson, Västerås.

Fiol 1800. Ägare: postföraren O. F. Lindgren, Vamlingbo.

Altfiol 1805. Musikhistoriska Museet, Stockholm.

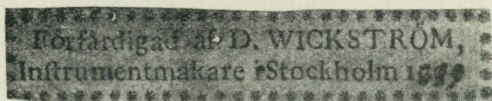

Fig. 17. Namnsedel 1819. Tillh. instrumentmakar R. Paulus, Stockholm.

Instrumentmakar R. Paulus äger en namnsedel, fig. 17, varå står »Förfärdigad af D. Wickström, Instrumentmakare i Stockholm 1819». Hans namnsedel finnes dessutom i fioler som han reparerat åren 1782, 1786, 1796, 1803, 1808, 1809.

SVANSTRÖM, ANDERS, fiolmakare, Strängnäs.

Arbeten:

Fiol, fig. 18, 1797. Nordiska Museet nr 92,632.

En fiol i Göteborgs Museum, reparerad av Svanström 1799.

Fig. 18. Fiol. Sign. »Förfärdigad af A. Svanström i Strängnäs 1797». Nord. M. nr 92,632.

JERNER, JOHAN, lut- och fiolmakare, Stockholm, född 1755, död 26 juli 1820. Gesäll hos Öhberg d. y. 1779. I Nordiska Museets arkiv finnes ett den 11 okt. 1782 dagtecknat intyg för en lär-gosse, utfärdat och undertecknat av Johan Jerner, instrumentmakare. Något instrument av Jerner från 1780-talet är mig ej bekant. Privilegium fick han först den 21 april 1791. I Stockholms adresskalender för åren 1789 och 1790 står han bland instrumentmakare. Han bodde då vid Skomakaregatan, senare flyttade han till Svartmangatan.

Om sitt arbete har han till hallrätten insänt uppgifter från och med 1791 till och med 1819, av vilka framgå att han mesta tiden arbetat ensam. År 1814 ar han måst lämna ett läkarintyg att han »är lam i ena sidan och kan ingenting förtjena». »Hans lär-gosse Daniel Lindahl förtjenar årligen 100 rdl.(?).» Ett par år senare hade han två lärlingar,

D. Lindahl och Carl Öberg. Jerner var gift första gången med Anna Åhrman, död 1806. Vid bouppteckningen efter henne värderades verkstaden av instrumentmakarna Daniel Wickström och Pehr Lundborg.

År 1820, 26 juli, avled Jerner 62 år gammal, efterlämnande hustru i andra giftet, f. Wexman (?), och sonen Johan Petter 11 år gammal. Verkstaden med inventarier värderades av instrumentmakarna Daniel Wickström och hans forne lärgosse, nu styckmästar Carl Öberg. Bland dessa inventarier fanns en del påbörjade instrument, näml. 5 fioler, en överbotten och en halv underbotten till violoncell, dessutom 6 gamla söndriga fioler, en guitarr m. m. För att täcka begravningskostnaderna hade en gammal violoncell med »fou-teral», en del verktyg samt trä till instrument måst pantsättas.

Arbeten:

Luta 1792. Musikhistorisches Museum von Wilhelm Heyer, Köln.

Luta, reparerad 1792. Musikhistoriska Museet, Stockholm.

Luta 1794 och luta 1791 (eller 97?). Ägare: generalkonsul J. Jahns-son, Stockholm.

Luta 1801 å Hammers auktion i Köln 1892 (N:o 1369).

Luta (teorb). L. 1,03, br. 0,35. 15 strängar, av vilka 8 löpa från undre snäcken och över gripbrädet samt 7 strängar från övre snäcken och utanför gripbrädet, sign., fig. 19, 1802. Nordiska Museet nr 114,023.

Luta 1803. Musikhistoriska Mu-seet, Stockholm.

Fiol, skriven sign. 1803. Ägare: apotekar Erik Palm, Göteborg.

Lyra-guitarr. L. 0,80 m., br. 0,365. 6 strängar. 1807. Nordiska Museet nr 77,198.

Luta 1808. Musikhistoriska Mu-seet, Stockholm.

Luta 1809. Ägare: herr Josef Lundin, Kortebo.

Luta 1810 (?). Ägare: herr J. A. Björklund, Gävle.

Luta 1811. Ägare: fru Aina Grotenfelt-Hougberg, Helsingfors.

Luta 1812 (eller 18 ?). Ägare: doktorinnan Hjärdis Ahlström, Nykarleby, Finland.

Luta 1816 (?). Meddelat av lektor D. Fryklund, Sundsvall.

Luta 1817, å Hammers auktion i Köln 1892.

Luta, tryckt sign. å större oval pappersetikett: »Johan Jerner, Stock-holm 1818». Ägare: generalkonsul J. Jahns-son, Stockholm.

Jerners signering är i allmänhet så lydande: »Förferdigadt af Johan Jerner Stockholm» och året. Tillverkningsnummer saknas.

Fig. 19. Namnsedel i luta. Nord. M. nr 114,023.